

Osobnost: zemřel šlechtic ducha – Ivan Medek je název článku, který k úmrtí této významné osobnosti české kultury napsal novinář a spisovatel **Karel Hvížďala**.

Člověk – žula. Muž, na kterého bylo absolutní spolehnutí, který vždy stál za svým slovem a nikdy neuhnul, ani se neohnul. To jsou asi ta nejpřesnější slova, která se o Ivanu Medkovi dají říci a která o něm říkají přátelé a blízcí spolupracovníci. A tak se choval i na posledních Amáliích – schůzkách, které na různá témata organizoval Václav Havel a na nichž bylo vidět, že se na něm už nemoc silně podepsala a že trpí. Na jedné z těchto schůzek, která se konala u Bořka Šípka, jsem vedle něj seděl, už velice těžko chodil, ale neslyšel jsem od něj ani náznak stíznosti. České skuhrání mu bylo zcela cizí.

V jednom z posledních rozhovorů, který poskytl novinám v roce 2008, řekl: „Před lety jsem hovořil s inteligentním mladým mužem z dobré rodiny. Byla ještě povinná vojenská služba a on říkal, že ho na vojnu nikdo nedostane. Povídám mu: pochopil bych to, kdybychom ještě žili v komunismu, ale u tebe je to něco jiného. Byl bys vůbec ochoten bránit tento stát? Odpověděl: K tomuto státu nemám žádný vztah. Žiju tady docela rád, ale nevím, proč bych se měl obětovat. A tady se podle mě něco změnilo, a to nejen v souvislosti s Mnichovem a komunistickým pučem v únoru 1948. Naše společnost je poznamenána tím, že má krátkodobé perspektivy“. Tento stav ho velmi a hluboce trápil, měl jsem dojem, že i fyzicky, těžko ho snášel. O kousek dál říkal: „Vemte si například fakt, že životní úroveň se tady měří schopností nakupovat. Čím víc budeme nakupovat, tím budeme kvalitnější společností. Nedovedu si představit větší nesmysl! V těch kritériích nejsou obsaženy hodnoty, které tvoří společnost – šetrnost, solidarita, vědomí spoluodpovědnosti při výchově dětí a tak dále. Je přece důležité, co se děti naučí a ne co vydělají. Lidé musí vědět, že krást není výhodné. Dokud

to bude výhodné, je to nejlepší způsob, jak získat peníze.“ Neexistence právního státu byla tím, proti čemuž nejvíce horlil a co nám vyčítal, že jsme nezvládli.

Když si Václav Havel budoval v roce 1993 svou druhou kancelář, velice dobře věděl, jak důležitá je pro funkci státu pro vnější i vnitřní svět řeč symbolů, a proto mezi své spolupracovníky pozval i dvě důležité symbolické figury: Pavla Tigrida, který spolužákládal Svobodnou Evropu s Ferdinandem Peroutkou, a syna generála Rudolfa Medka, jednoho z vůdců našich legendárních legií. Ivan Medek byl v emigraci externím redaktorem prakticky všech důležitých zahraničních vysílačů, které pracovaly v češtině: počínaje Svobodnou Evropou, Hlasem Ameriky, Deutschlanfunke a konče britskou BBC. Byl hlavní mediální spojkou mezi disentem a zahraničními médii. Jeho hlas znala velká část našich občanů: byl to hlas svobody.

Ivan Medek se narodil 13. července 1925 v Praze. Otec jeho matky byl malíř Antonín Slavíček, který se roku 1910 zastřelil. Po jeho smrti si Medkova babička vzala malíře Herberta Masaryka, syna T. G. Masaryka. Jejich dcery Anna a Herberta se tak staly Medkovými tetami. Ivanův otec, básník Rudolf Medek, v roce 1916 dezertoval z rakouské armády a vrátil se do vlasti jako jeden z důstojníků Československých legií. Ivanův mladší bratr Mikuláš Medek byl jedním z nejvýznamnějších českých malířů a nikdy nepodlehł ideologickým tlakům: jeho tvorba zůstala i v nejtěžších dobách zcela svébytná a originální.

Ivan Medek, který kromě doby emigrace, kdy žil ve Vídni, bydlel až do své smrti v Praze na Letné, se nejprve věnoval hudbě, napsal pár skladeb, studoval na konzervatoři hudební teorii, ale studia nedokončil, protože musel kvůli svému původu po komunistickém puči školu opustit. Po válce byl manažerem komorního orchestru dirigenta Václava Talicha. V pade-

sátých a šedesátých letech pracoval v České filharmonii a později, do podpisu Charty 77, byl redaktorem ve vydavatelství Supraphon. Poté jej StB začala jako všechny chartisty pronásledovat. Jeho tvrdosti a charakternosti se estébáci zřejmě obávali, cítili, že je úplně jiný než oni, což mu nemohli zapomenout, proto ho zmlátili a vyvezli za Prahu, kde ho vyhodili v lese. Když usoudil, že jinde by mohl být užitečnější, emigroval v roce 1978 do Rakouska. Od roku 1993 do roku 1998 byl kancléřem prezidenta Václava Havla. Když opustil úřad prezidenta republiky, spolupracoval s Českým rozhlasem, napsal vzpomínkovou knihu „Děkuji, mám se výborně“ a vyšly i jeho rozhlasové komentáře pod názvem „Jak to vidím“.

Jeden z jeho spolupracovníků z Hradu, Oldřich Černý, o něm říká: „Byl mravně naprosto integrální osobnost, nikdy ničeho nelitoval. Jeho hodnotová škála byla naprosto pevná a zřetelná. Ztělesňoval slušnost a zásadovost: v důležitých věcech, když s nimi nesusouhlasil, se dokázal důrazně postavit i proti prezidentovi.“

Naposled 16. července 2007 v blogu pro aktualne.cz napsal: „Vždycky jsem si myslel a myslím si pořád, že statečnost je základní mužskou, ale vlastně i ženskou ctností. Myslím si to, i když to slovo samotné mizí ze slovníku. Není samo. Stejně tak jsou na tom slova kázeň, povinnost, čest, obětavost a ještě i jiná mnohá. Je to škoda a je to naše vina“.

Na tato slova bychom neměli zapomenout, i když už s námi není.

[Internetový deník Neviditelný pes; 8. 1. 2010. Dostupné na: <http://neviditelnypes.lidovky.cz/osobnost-zemrel-slechtic-ducha-ivan-medek-fgl-p_spolecnost.asp?c=A100107_164723_p_spolecnost_wag>]

Článek **Miroslava Prchala** s názvem **Ekonomický průkopník** se věnuje úmrtí jednoho z největších ekonomů 20. století **Paula Samuelsona**.

První americký nositel Nobelovy ceny za ekonomii Paul Samuelson si až do svých posledních dnů udržel bdělého a čilého ducha.

Od svého narození v letech první světové války ve svém díle obsáhl obřímí úsek vývoje ekonomického myšlení, k němuž sám nemálo přispěl. Ještě letos se bystře, byť už jen kuse vyslovoval k některým žhavým otázkám nynější hospodářské krize.

Jeho prvním přínosem ekonomii bylo zavedení matematických metod do této společenské vědy, které rozpracoval ve své disertaci *Základy ekonomické analýzy*.

O její obhajobě na Harvardově univerzitě koluje anekdota. Podle ní se tehdy slavný vědec a jeho učitel Joseph Schumpeter v obdivu k práci mladého doktoranda obrátil na neméně věhlasného kolegu Leontiefa s otázkou: „Myslíš si, Wassili, že jsme při této obhajobě obstáli?“

Samuelson, vybavený brilantní inteligencí a matematickým mozkiem, si touto prací získal jméno. Matematická analýza se do značné míry jeho zásluhou stala „novým jazykem ekonomie“. Od začátku své předlouhé kariéry se Paul Samuelson vyznačoval hledáním vlastních řešení a značnou sebedůvěrou. Při studiích ekonomie na Chicagské i poté na Harvardově univerzitě se tento zelenáč odvažoval veřejně kritizovat své profesory, a to bez ohledu na jejich věk a postavení, jak poznamenal proslulý ekonom James Tobin. Vytýkal jim zejména, že se zabývají povýtce odtažitými ekonomickými principy, zatímco „lidé stojí frontu na chleba“.

Měl tím na mysli velkou depresi třicátých let a otázky, které tato tragická smršť nastolila nejen ekonomům. Vzpomínal totiž na to, jak do středostavovské části Chicaga, kde bydlel, chodili děti i dospělí z chudších čtvrtí denně žádat o kus jídla. „Hladovíme, nebyl by aspoň brambor?“ říkali podle Samuelsona.

Není divu, že kvůli své kritice někte-

rých profesorů na Harvardu měl velmi napjaté vztahy s děkanem fakulty ekonomie Haroldem Burbankem, který studenta, označovaného často za „zázračné dítě“ ekonomie třicátých let, doslova nesnášel. Knižně vydaná disertace však mladému vědci vydobyla takovou pověst, že ho nakonec přijal jako lektora.

Samuelson se ale dlouho v tomto skromně placeném zaměstnání neohřál. Dostal totiž nabídku od Massachusettského technologického institutu, aby se na této škole stal docentem. Burbank ho nikterak nezdržoval, a Harvard tak přišel o jednoho z průkopníků nových cest ekonomické vědy.

Když byl jmenován docentem a měl zajištěn stálý příjem, vzal si za ženu svou spolužačku Marion Crawfordovou, která mu kvalifikovaně pomáhala v jeho vědecké práci.

Vypukla druhá světová válka a Samuelson se do ní zapojil tím, že pracoval na vojenském projektu v radiační laboratoři Massachusettského technologického institutu a stal se jako ekonom i poradcem Válečného úřadu pro výrobu.

Až po skončení války se Samuelsonovi rozhodli založit rodinu. Marion porodila tři děti a při jejím čtvrtém těhotenství se zjistilo, že čeká trojčata. Narodili se jim tři zdraví synové a domácnost měla naráz šest krků.

Otec se tedy rozhodl přivydělat si napsáním učebnice *Ekonomie*. Ta ho nejen proslavila, ale její další vydání a četné desítky překladů z něho učinily několikanásobného milionáře. Ovšem i proto, že část těchto příjmů výhodně investoval.

Ostatně už jako středoškolák se živě zajímal o pohyby cenných papírů na burze. A dokonce poradil svému tehdejšímu učiteli matematiky, do jakých akcií má při boomu dvacátých let investovat.

Později prozradil, že při psaní *Ekonomie* doslova „potil krev“. Šlo mu totiž o to, aby učebnice nebyla „suchou teorií“. Měla být sofistikovaná a úplná, ale také čtivá a spjatá se skutečným životem. Není překvapivé, že mnozí další autoři učebnic jeho styl napodobují. Jenže čtyř milionů výtisků, devatenácti vydání a překladů do 41 jazyků nikdo z nich ani náhodou nedosáhl.

Při psaní tohoto veleslavného díla samozřejmě vycházel do značné míry z učení britského ekonoma Johna Maynarda Keynesa. Byl často označován za jakéhosi guru keynesiánů, kteří prosazovali názor, že stát má svým způsobem zasahovat do hospodářského života.

Poté, co vypukla současná krize, si při sledování kroků administrativy Baracka Obamy k záchraně americké ekonomiky Samuelson jistě vzpomněl na to, jak začátkem šedesátých let poskytl čtyřicetiminutovou lekci z makroekonomie jinému prezidentovi USA – Johnu Kennedymu.

Varoval ho tehdy, že ve Spojených státech mají „zaděláno“ na recesi, a proto je třeba snížit daně. Prezident Kennedy byl šokován. „Vždyť jsem ve volební kampani sliboval fiskální odpovědnost a vyrovnané rozpočty a vy mi navrhuje, abych snížil rozpočtové příjmy“, řekl prý Samuelsonovi. Nakonec vláda daně snížila a recese byla zažehnána.

Je ovšem třeba dodat, že také předpovídal po ukončení druhé světové války v USA depresi. Pravda ale byla přesně opačná, nastal totiž boom.

Prezident Kennedy ekonomovi navrhl, aby se stal předsedou jeho Rady ekonomických poradců. Dočkal se ale záporné odpovědi. „Nechtěl bych se dostat do pozice, kdy bych nemohl říkat a psát to, o čem jsem přesvědčen a v co věřím“, vysvětlil mu svůj postoj Samuelson.

Nezávislost jeho myšlení a postavení mu umožnila další práci na rozvíjení ekonomické teorie. A výsledkem tohoto úsilí bylo, že se v roce 1970 stal prvním Američanem, který byl vyznamenán Nobelovou cenou za ekonomii, a to zejména za přínos k rozvoji statické a dynamické teorie.

Celkem za svého života publikoval přes 400 knih a velkých vědeckých prací.

List *New York Times* k udělení Nobelovy ceny napsal, že Samuelsonův intelekt „má hbitost baletního mistra Nižinského a vytrvalost přespolního běžce“.

Sám vyznamenaný řekl: „Je pěkné, že jsem byl oceněn za svou tvrdou práci“. Zavzpomínal tehdy na své za-

čátky, kdy ve svých šestnácti letech opustil nedokončenou střední školu a šel na Chicagskou univerzitu, kam se chtěl přihlásit jako student. Toho lednového dne v roce 1932 tam náhodou vyslechl přednášku o ekonomii a v téže chvíli se rozhodl, že je to právě ten obor, který pro něho bude nejen zaměstnáním, ale i hrou či zábavou.

„Pokud byla ekonomie jako stvořena pro mě, já jsem byl stvořen pro ekonomii“, vystihl svou náklonnost k této vědní disciplíně. Vydržela mu bezmála osmdesát let.

Ač i on se občas mýlil, jeho tvůrčí přínos ekonomické vědě je nesporný.

[Ekonom č. 50, 17.–22. 12. 2009]

Chvála osvíceného starosty je název článku architekta a historika **Zdeňka Lukeše**, který představuje Litomyšl jako významné moderní centrum současné architektury.

Když se řekne Litomyšl, vybaví si asi každý malebné město v Pardubickém kraji s jedním z našich nejkrásnějších historických náměstí a velkolepým renesančním zámkem, který je dnes na seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Dále je známo, že se v Litomyšli narodili Bedřich Smetana a Alois Jirásek, navíc je město spojeno s řadou dalších osobností, Komenenským počínaje a Váchalem konče. V totalitní éře byla Litomyšl na jedné straně ušetřena drastických zásahů a některé památky v rámci možností opraveny, na což dohlížel bdělým okem sám Zdeněk Nejedlý, rovněž místní rodák. Na straně druhé i tam došlo v 70. letech k necitlivým zásahům – průrazu hlavní silnice, tečující historické jádro, a také k výstavbě panelového sídliště hned za Smetanovým náměstím.

Litomyšl je však dnes také významným centrem současné architektury. To možná překvapí, protože v místě, které je po desetiletí bedlivě stráženo památkáři (městská památková rezervace), to nebývá příliš obvyklé. Přitom tím v žádném případě historická architektura nijak neutrpěla – naopak, podařilo se pestrou stylovou mozaiku doplnit o nová vysoce kvalitní díla.

Lví podíl na tom má někdejší starosta Miroslav Brýdl. Zprvu v tom nebyl žádný koncepční záměr. Brýdl vždy tvrdil, že se ani ve světě moderní architektury nijak zvlášť neorientoval. Nechal si však poradit odborníky a dal příležitost především nastupující generaci architektů, která se začala prosazovat v 90. letech. Na post městského architekta dosadil mladou brněnskou projektantku Zdeňku Vydrovou a začal systematicky rekonstruovat památky, revitalizovat centrum a doplňovat městskou strukturu.

Hned jeden z prvních pokusů přitom selhal. Architekt Josef Pleskot vyhrál v roce 1992 soutěž na stavbu nového domu na náměstí. Jeho nadčasový projekt bohužel někteří konzervativní památkáři pohřbili. Jiný starosta by po tomto martyriu asi rezignoval, ale Brýdla to spíše vyprovokovalo k dalším aktivitám – a tentokrát už úspěšným. Tak byl opraven unikátní domek Josefa Portmana, jehož interiéry pokryl freskami Josef Váchal (Portmoneum; architekt Mikuláš Hulec), rekonstruovány hospodářské budovy zámku pro nově založenou restaurátorskou školu (opět Hulec), obnoveny Klášterní zahrady (Václav Babka – Radko Květ – Zdeněk Sendler), nově upraveno a vydlážděno Smetanovo a Toulcovo náměstí a jezdecké schody (ateliér Aleš Burian – Gustav Křivinka), postaveny školní budovy a městská sportovní hala (opět Burian – Křivinka) a tenisový areál (Petr Hruša – Petr Pelčák), postaveny moderní bytovky (Josef Pleskot, respektive Viktor a Martin Rudišovi či Vladimír Krátký) nebo autobusové nádraží (Tomáš Rusín – Ivan Wahla).

Josef Pleskot v Litomyšli kromě toho po etapách revitalizuje panelové sídliště a nedávno dokončil velkorysou rekonstrukci zámeckého pivovaru. Další projekty se připravují a opět dostávají příležitost naši nejvýznamnější tvůrci, skoro by se dalo s jistotou nadsázkou říci, že kdo něco na naší architektonické scéně znamená, musí mít nějakou realizaci v Litomyšli. Přitom Brýdl už několik let město neřídí, jeho nástupci Jan Janeček a Michal Koryš však v jím nastoupené cestě dále pokračují.

Připravuje se především velkorysá revitalizace zámeckého návrší (Pleskot, Burian, Štěpán, HŠH), novostavba kostela bratrské církve (Zdeněk Fránek) nebo krytého bazénu (atelier DRNH).

Ta naposledy zmíněná stavba by mohla být jednou z dalších ozdob Litomyšle. Autoři ostatně za plavecký areál na Kraví hoře v Brně získali Grand prix architektury. Je pozoruhodné, jak se podařilo Brýdlovi a jeho nástupcům úspěšně získat pro spolupráci projektanty z obou našich nejvýznamnějších center, tedy z Brna i z Prahy. Jak známo (a tradice je to hodně dlouhá, sahá až do první republiky), Pražáci v Brně – až na nečetné výjimky – nestavějí a Brňáci v Praze rovněž. Oba tábory si také bedlivě hlídají sféry svého vlivu. V Litomyšli se však sešli zástupci z obou metropolí.

Kromě staveb se objeví také několik zajímavých soch, protože město hodlá v rámci hudebního festivalu Smetanova Litomyšl představovat pravidelně velké realizace našich významných výtvarníků přímo ve veřejných prostranstvích. Loni v létě se na náměstích a v parcích objevily práce Aleše Veselého, pro něž vybral vhodné lokality architekt Pleskot, a velmi jim to tam sluší.

Minimálně jedna z nich by pak měla ve městě zůstat natrvalo. Jedná se o zakoupení plastiky nazvané Ty a já a ti, kteří už nejsou z roku 1992, jež by připomněla osud nacisty poničené a komunisty zbourané synagogy. Ta stávala na místě, kde jsou dnes paneláky. Finančně přispěje město a bude také uspořádána veřejná sbírka.

Bylo by omylem domnívat se, že prosadit kvalitní architekturu do malého města s mnoha památkami bylo jednoduché.

Brýdl často narážel na nepochopení, odpor, ba i výsměch. Rval se s konzervativci, přesvědčoval nerozhodné. Některé dílčí bitvy ztratil, jiné nakonec vyhrál.

Možná mu jednou vděční obyvatelé Litomyšle postaví pomník, možná ne,

ale už teď je jasné, že se zařadí mezi osvícené osobnosti, jako byl královéhradecký primátor František Ulrich nebo zlínský podnikatel a starosta Tomáš Baťa.

[Lidové noviny, 14. 11. 2009]

Letošní nositel ceny Vize 97 myslitel, geolog a popularizátor vědy **Václav Cílek** uvažuje v eseji nazvané „**Porozumět Sokratovi. Nohama**“ o osudu nejznámějšího veřejného intelektuála starověkého Řecka: narodil od Caesara, Nerona nebo Hadriana o něm aspoň nikdo neslyšel, že by se stal bohem.

Nedá mi, abych zrovna v této době nepřemítal o cestě, která vedla z Eleuziny na athénskou Agoru. Tato historie pro mě začala zhruba před dvěma lety, kdy za mnou přišel našťvaný kamarád Prudič Milton. Říká mi: „Už vím, jak to je s tímto státem, příteli. Z Knihy proměn.“ Prudič mi sdělil, že ve všem, co žije a dýchá, existují cykly nádechů a výdechů. Sametová revoluce nadechla kreativní energii. Podobně jako v roce '68 se nejednalo o jedinou zemi, ale o skoro celý svět. U nás se kreativita projevovala vznikem institucí a třeba i kuponovou privatizací, v Americe rozvojem rapu a v Číně kapitalismem s komunistickou tvář.

Toto období skončilo někdy kolem roku 1995. Ze street art revoluce vznikla komerce a z asijského ekonomického rozvoje jiná forma otroctví. A nyní jsme na konci jednoho cyklu, vysvětloval Prudič Milton. Ze všech stran přicházejí malí lidé a začínají vládnout. Jsou zaměnitelní a sledují své malé cíle. A tím je přísát se na všechna místa, odkud ještě proudí peníze. Docela dobře jim to prochází, protože konzumem podplácují zbytek společnosti, a budou to dělat tak dlouho, dokud jim někdo půjčí. Prudič pak rozhořčeně vykreslil další vývoj situace a řekl: „Nastal čas odejít do ústraní, vzpomeň si, jak dopadlo, když velmožové Přemysla Otakara II. začali privatizovat České království.“ A citoval Bohuslava Reynka: „Ve městě bych přišel o duši.“

Mabel Langová napsala před třiceti lety tenký sešit nazvaný „Sokrates

na Agoře“. Uvedla jej tím, že snad o každém aspektu Sokratovy filozofie byly napsány celé knihy, ale zatím se nikdo nezabýval těmi místy, kudy Sokrates chodil. Myslím, že to byl Goethe, který kdesi napsal, že velké osobnosti se otiskují do míst, kde žily. Kdysi jsem koupil Sokratovu monografii od Jana Patočky, ale neschopen její četby jsem ji odložil na záchodě Centra teoretických studií. Bohužel i při dalších literárních pokusech se ukázalo, že Sokratovi nejsem schopen porozumět hlavou, takže jsem to zkusil nohama.

Možná je to jejich posmrtnou velikostí a z vůle rozumných bohů anebo prostě tím, že si lidé na těchto místech na ně celá staletí občas vzpomenu. Athény leží na velkém výplavovém kuželu sneseném několika řekami z mramorodárných hor vysokých skoro tisíc metrů. Pražská kotlina je oválná sníženina, která je na severu i jihu omezena skalnatými kaňony Vltavy.

Atická pláň je široce rozevřený amfiteátr, v jehož středu vystupuje ostrý pahorek Lykabetos, skalnatá plošina Akropole a několik menších vršků. Amfiteátr se svažuje směrem k moři a dál pokračuje pod mořskou hladinou. Rozevívá a objímá kus celého středomořského prostoru, takže i Alexandrie či Efesos jsou vlastně vzdálenými předměstími Athén. V Sokratově době mělo město víc než deset tisíc domů. Bylo obehnané mocnými hradbami se skoro dvaceti branami,

Hlavní cestou starých Athén byla Panathejská cesta zvaná též Svatá cesta, protože spojovala podsvětí Eleuzínu a zářivou, sluneční Akropoli. Typově by odpovídala svatováclavské cestě, která propojuje chthonickou, lunární Starou Boleslav se slunečním chrámem svatého Víta na pražské výšině. Do Athén vstupovala Dipylskou branou. Od ní na Agoru to je sotva deset minut volné chůze a z Agory je člověk po menším stoupání – asi jako kdyby šel z Malostranské k Daliborce – hned na Akropoli. Cesta je dnes ucpaná auty, ale na několika místech se dá kráčet po původních kamenech. Athény si ve své mysli představují jako město se dvěma středy. Úplně

nahoře je Akropole. Na stezce dolů pak Eleusinion, tedy chrám zasvěcený eleuzínské Demétér, ve kterém byly uchovávány neznámé předměty přinesené z Eleuziny (a opět tam odnesené). Pod Eleusinionem leží území Agory, tedy druhý athénský střed. Je to oblast velká asi jako mezi koncem Karlova mostu a kostelem sv. Mikuláše, zhruba o rozměrech 200 x 300 metrů. Prakticky všechno, co o Sokratovi víme, se odehrává v tomto malém a poznatelném prostoru.

Agoru si můžeme představit jako napůl volný prostor podobný návsi, který je lemován veřejnými, státními a obchodními budovami, několika chrámy a významnými oltáři. Podvědomě čekáme nějaký ohromující prostor, ale místa, kde Sokrates pronesl své slavné dialogy, dělí od místa jeho smrti sotva tři sta metrů. Na Agoře se mluvílo, pilo, obchodovalo, přijímaly se zákony. Když se člověk postavil na vhodné místo, třeba k oltáři Dvanácti bohů, který má podobný sdružovací význam jako středověkých Čtrnáct svatých pomocníků, tak během chvíle mohl pozdravit pár politiků, dva tři filozofy a Sofokla k tomu.

Xenofón píše, že „Sokrates byl stále všem na očích. Ráno chodil do podloubí a do gymnasií; když bylo plné náměstí, mohl ho každý vidět na náměstí a po zbytek dne byl vždy tam, kde mohl počítat s tím, že se potká s mnoha lidmi. Hodně mluvil, a kdo chtěl, ho mohl poslouchat.“

Za Sokratových časů leželo jádro Agory dole při Panathénské cestě, ale v římské době se rozrůstalo a posouvalo stále výš, podobně jako Václavské náměstí žilo před rokem 1850 jenom ve své dolní části pod Vodičkovou ulicí. Prostředek Agory byl otevřený jako velká náves či náměstí. Byly zde stoly prodavačů a směnárníků, protože každé z mnoha řeckých měst mělo svoji vlastní měnu. V Platonově Obraně Sokrates nabádá soudce, aby se nepohoršili, když bude mluvit stejným jazykem, jakým se mluví u stolů (trapeza). V dnešní řečtině znamená slovo trapeza něco jako „Wechsel“ nebo „change“, prostě stánek pro bankovní operace lidového měřítka.

Někde uprostřed byly stánky – trapezy směnárníků, kolem byl trh a ve vnějším okruhu byly rozesety domky řemeslníků. Jak v dnešní Káhiře, kde řemeslnické krámky (a pochopitelně hlavně bradýři) dodnes slouží jako místo rozhovorů. Obchody a dílny jsou otevřené, dílem se pracuje na chodníku. Navíc v Káhiře a na podobných místech vidíte, že dílny často vedou přemýšliví lidé. Intelektuální a duchovní úroveň sikhského či arabského taxikáře je v průměru třikrát větší než v Praze.

Centrem athénské světa byl Oltář dvanácti bohů jako jedna z mála staveb, která byla dovolena v tomto volném diskusnětržním prostoru. Když Herodotos uvádí vzdálenost do egyptské Heliopole, měří ji od tohoto oltáře. Bylo to srdce Athén, jejich střed a nulový bod. Myslím, že jej můžeme srovnat s pomníkem sv. Václava na Václavském náměstí.

Na samém kraji Agory pod několika stinnými stromy leží jedno z nejtíšších míst celých Athén, kam lidé zabloudí spíš náhodou. V těch dvou stoletích, kdy Athény byly centrem světa, byl centrem Athén tento oltář. Dnes z něj zbývají dvě ramena, každé o délce asi tři metry, pár kamenů.

Hlavním stanem athénské otrokářské demokracie byla kulatá budova připomínající velkou jurtu – Tholos. Athénská demokracie je velkým přínosem modernímu lidstvu a zejména Číně, protože ukazuje, že je možné propojit relativně svobodomyšlnou společnost středních tříd s otrockou prací v továrnách. Díky ekonomickému a sociálnímu pokroku jsme postoupili ještě dál – otroci sice musí pracovat, ale my se o ně nemusíme starat.

Tholos fungoval celý den. V noci v něm spali vybraní senátoři, aby byli obci k dispozici v jakoukoliv noční hodinu. Měli zde malou kuchyňku, kolem které se našly nádoby s nápisem, že patří obci, podobně jako bývalo na příborech odborářského hotelu vyraženo ROH. Senátoři si je tedy neodnášeli domů.

Můj spolužák Jarda Synek mi líčil, jak připravoval encyklopedii slovenských

dějin a že stačilo odpoledne sedět v Bratislavě na rynku – a vždy potkal několik autorů tohoto rozsáhlého díla. Takhle nějak asi fungovaly Athény, velká vesnice, kde se všichni znají. Naproti Tholu je další pozoruhodné sokratovské místo. Je to obchod ševce Šimona. Při archeologických vykopávkách se šťastnou náhodou podařilo nalézt kus nádoby s jeho podpisem, cvočky do bot a kostěné kroužky, které se přibíjely zesponu na podrážku, aby sandály neklouzaly.

Šimon byl jeden z prvních, který sepsal pod názvem „Ševcovy dialogy“ rozhovory se Sokratem, ale z díla se zachovaly jen názvy. Dílna je maličká, ale možná měla otevřený přístavek. Z charakteru místa je celkem zjevné, jak se rozhovory mohly odehrávat. Rozhodně to nebyl ten typ dialogu, jaký známe od indických gurů, kdy vepředu sedí učitel a tichým hlasem cosi říká žákům sedícím v uctivé vzdálenosti. Bylo to prostředí spíš jako někde v hospodě, kde lidé musejí mluvit nahlas a spíš v kratších větách, protože kolem je ruch. Podle mramorového reliéfu ze 4. století př. Kr. si umíme představit, že Šimon pracoval směrem do ulice za nízkým stolkem, kde jednak lálal a vystavoval nové zboží, jednak opravoval obuv. Většina zákazníků měla jeden pár střečků, takže přišla, sedla si do připraveného křesla a čekala na opravu.

Uvědomme si základní filozofický dopad tohoto místa: Sokrates se neustále věnuje veřejným věcem, tedy politice, ale činí tak z rozhraní soukromého prostoru ševcovské dílny a veřejného prostoru hlavní ulice, a to sotva dvacet metrů od jedné ze tří hlavních státních budov. Volba místa přesně odpovídá způsobu jeho veřejného působení. Proto je pro mne obchod Šimona ševce tím nejdůležitějším sokratovským místem.

Pořádně jsem nepochopil, proč byl Sokrates odsouzen na smrt, ale je mi celkem jasné, že musel určitý druh lidí dost štvať. Soud se Sokratem nejspíš probíhal v soudním dvoře Heliaia nedaleko od Tholu. Na místě soudního dvora roste dnes křovinatý lesík plný ospalých, potulných psů. Občas odtud vyrazí na svoji celkem rychlou procházku di-

voká želva ožirající suchou travu; nepohrdne ani jablkem z Austrálie.

O něco výš bylo archeologickým výkopem odkryté státní vězení. Představte si úzkou uličku, jejíž vchod hlídá nejspíš jednopatrový dům vězeňské stráže. Unifikované celé jsou vystavěny na obou stranách uličky. Podle Platonova popisu se dá určit, o jakou celu se jednalo. Byla to druhá zprava, která jako jediná umožňovala vstup do další, vnitřní místnosti, kde byly zásobnice na vodu a kde bylo možné se omýt.

Počkali jsme, až odešel strážce, a vešli dovnitř. Místnost to byla malá, účastníci Sokratovy smrti se zde museli dost tísnit. Jeho poslední slova jsou dobře známá: Kritó, dlužím Asklepiovi kohouta, nezapomeň na to, prosím tě. A jinak skoro nic, žádný patos, étos jenom mírný. Mohla by to být filozofická Golgota, ale skoro nikdo sem nechodí. Občas nějaká želva.

Člověk se tady posadí a s mírným mrazením v zádech se dá do smíchu, když si vzpomene na smutného Apollodóra, kterému bylo tak líto, že Sokrata mají nespravedlivě připravit o život. Sokrates ho něžně pohladil po hlavě a s velmi jemnou ironií řekl: „Tak ty bys, milý synu, radši viděl, aby mě popravili právem než nespravedlivě, že jo?“

Xenofón je přímočarý a nevytváří žádný trpitelský mýtus: „Zdá se mi, že osud, který jej postihl, byl projevem velké milosti bohů. Vždyť se vyhnul té nejhorší části života a našel nejlépejší smrt. Ukázal také sílu svého ducha. Když si uvědomil, že zemřít je pro něj lepší než žít dál, tu nepodleh slabosti ani tváří v tvář smrti, ale přivítal ji a podstoupil radostně.“

Bohuslav Reynek by v městě přišel o duši, ale Sokrates ji tam našel. Tyto dvě cesty nejsou protikladné, ale doplňují se. Ráno začíná obětí bohům. Usmiřuje sebe i svoji obec se silami deštěů, ohňů, povodní i s vlnami nenávisti, politických ambicí a touhy po lupu. Činí tak přiměřeně.

Úměra, střídmost – sofrosýné jej provází životem. Nepoučuje, ale umož-

ňuje lidem porozumět tomu, co sami dělají. Zjišťuje však, že to je v některých případech nebezpečné. Aby se trochu chránil, tak přitom vychází ze soukromého, a nikoliv veřejného prostoru. Dnes bychom hovořili o sociální reflexi či sociální ekologii, ale v Sokratovi je zároveň poslušnost tomu, co jej přesahuje a co jej podepírá v životě a smrti. Řekli bychom tomu transcendent. Jeho příběh končí vysvobozením. Na rozdíl od takového Caesara, Nerona či Hadriána o něm nikdo nikdy neslyšel, že by se stal bohem.

[Lidové noviny, 10. 10. 2009. Esej je redakčně upravenou a zkrácenou verzí přednášky, kterou autor pronesl při udělení Ceny Nadace Dagmar a Václava Havlových VIZE 97.]

-tb-

TISKOVÉ ZPRÁVY MINISTERSTVA PRO MÍSTNÍ ROZVOJ

Konzultační dny k bytové problematice v roce 2010

Ministerstvo pro místní rozvoj na základě dosavadních zkušeností nadále pořádá bezplatné konzultační dny zaměřené na metodicko-poradenskou činnost a to zejména pro obce jako vlastníky bytového fondu, městské a krajské úřady, další organizace a orgány i občany. Konzultační dny se průřezově týkají problematiky bydlení, správy a provozu bytového fondu včetně nájmu bytů a nebytových prostor, vlastnictví bytů a souvisejících právních otázek.

Časový plán konzultačních dnů k problematice bydlení na rok 2010:

Termíny:

- 19. leden 2010
- 9. únor 2010
- 9. březen 2010
- 6. duben 2010
- 4. květen 2010
- 1. červen 2010

- 7. září 2010
- 5. říjen 2010
- 2. listopad 2010
- 7. prosinec 2010

Témata, na která budou v úvodní části konzultační dny zaměřeny, budou operativně reagovat na plnění opatření ze schválených záměrů vlády v bytové politice a připravovanou právní úpravu v oblasti bydlení.

Další část konzultačních dnů bude věnována odpovědím na dotazy a výměně zkušeností vlastníků a správců bytového fondu, ať již jsou to obce, bytové podniky, příspěvkové organizace, realitní kanceláře nebo jiné obstaravatelské firmy. Počítá se s tím, že nejpozději tři dny před konáním bude na webové stránce Ministerstva pro místní rozvoj pod menu *Bytová politika* k dispozici program příslušného konzultačního dne.

[Tisková zpráva MMR z 23. 12. 2009. Dostupné na: <<http://www.mmr.cz/Bytova-politika/Informace-Udalosti/Konzultacni-dny-k-bytove-problematice-v-roce-2010>>]

Podmínky pro zvýšení regulovaného nájmu v roce 2010

Podle zákona č. 107/2006 Sb. může pronajímatel jednostranně zvýšit nájem jedenkrát ročně počínaje 1. lednem 2007 a následně vždy k 1. lednu daného roku. Zákon umožňuje pronajímateli jeho zvýšení i později. Novou výši nájmu však není možné uplatnit zpětně, pokud se na tom nedohodnou obě strany.

Podle zákona č. 107/2006 Sb. může pronajímatel jednostranně zvýšit nájem jedenkrát ročně počínaje 1. lednem 2007 a následně vždy k 1. lednu daného roku. Zákon umožňuje pronajímateli jeho zvýšení i později. Novou výši nájmu však není možné uplatnit zpětně, pokud se na tom nedohodnou obě strany.

Oznámení pronajímatele o zvýšení nájmu musí mít písemnou formu a musí obsahovat zdůvodnění, že

byla řádně stanovena výše nájmu na základě maximálního přírůstku měsíčního nájmu. V tomto oznámení pronajímatele o jednostranném zvýšení nájmu pro daný rok stačí zdůvodnit výši nájmu cílovou hodnotou měsíčního nájmu za 1 m² podlahové plochy bytu pro daný rok.

„Ministerstvo na základě povinnosti dané zákonem vypočítá maximální možné navýšení nájmu pro danou lokalitu a danou oblast. Je jen na majitelích bytů, zda a jak této možnosti navýšení využijí,“ uvedl tiskový mluvčí Ministerstva pro místní rozvoj Martin Ayrer.

Povinnost platit zvýšené nájemné vzniká dnem, který je uveden v oznámení o zvýšení nájmu, nejdříve však prvním dnem kalendářního měsíce, který následuje po uplynutí tří kalendářních měsíců od doručení oznámení nájemci. Pronajímatelé, kteří chtěli zvýšit nájem od 1. ledna 2010, museli nájemníky informovat nejpozději do 30. září 2009.

Nový výměr nájmu si může nájemník snadno zkontrolovat pomocí kalkulačky pro výpočet nájmu. Tato kalkulačka je stále k dispozici na stránkách Ministerstva pro místní rozvoj.

Postup pro kontrolu je velmi jednoduchý. Nájemník si vybere kraj, ve kterém se nachází jeho byt. Poté do kalkulačky zadá adresu, vyplní současné nájemné a uvede podlahovou plochu svého bytu. Poté už mu systém vygeneruje maximální výši nájmu v roce 2010.

Pokud je nájemci doručeno oznámení o jednostranném zvýšení nájmu a v tomto oznámení se vyskytuje chybný údaj, může nájemce podat ve lhůtě tří měsíců od doručení oznámení žalobu na neplatnost jednostranného zvýšení nájmu.

[Tisková zpráva MMR z 4. 1. 2010. Dostupné na: <<http://www.mmr.cz/Pro-media/Tiskove-zpravy/2009/Podminky-pro-zvyseni-regulovaneho-najmu-v-roce-2010>>]